

Hvorfor tjener menn mer enn kvinner?

Og litt om hva vi kan gjøre med det

Kvinner har
mindre penger
og mindre makt

- Kvinners samlede inntekter * var i 2018 ca 70% av menns
- Kvinner hadde i 2020 87,5 % av menns lønn**
- De fleste lavtlønte er kvinner, uansett hvordan vi definerer lavtlønn

*Både lønn, trygd, pensjon, kapitalinntekter o.l.

** Deltidsansattes lønn er med, men gjort om til heltid

Notat til forrige bilde

Forskjell på inntekter og lønn – her kommer i stor grad arbeidstida inn. Derfor er kravet om 6-timersdagen et viktig lønnskrav for kvinner. 6-timersdag vil gi en full lønn – og timelønna vil gå opp slik at alle med redusert tid vil tjene mer.

Ikke bare tall, men levde liv. Det handler om hva kvinner og menn har råd til og hva slags liv de kan leve, en egnet bolig, god og sunn mat, helsetjenester, aviser, digitale tjenester, fritidsaktiviteter, kultur, ferie – både for en selv og for barn – hver eneste dag. Tallene fremmedgjør – selv om de er nødvendige.

Penger er makt - det handler om hvilken makt kvinner har over livene sine og i samfunnet – og i parforhold. Om muligheter til å bli hørt og respektert.

Lønna er et samfunnsspørsmål og et politisk spørsmål, en sentral del av samfunnets kvinneundertrykking. En viktig del av forskjells-Norge. Rødts siste lønnsforslag, se neste bilde:

Rødts forslag i Stortinget

- Stortinget ber regjeringen gå i dialog med partene i arbeidslivet om lønnsutvikling i kritiske samfunnsfunksjoner, spesielt kvinnedominerte yrker, for å finne ut hva staten kan bidra med av bevilgninger for å sikre lønnsløft»
- Både FrP og SP som har tatt til orde for at vanlige ansatte i offentlig sektor og andre lavtlønte bør får mer og rutte med. og AP stemte i mot. SP har foreslått lavtlønnskommisjon, vi trenger ikke først og fremst utredninger, men handling.

Noen flere fakta

- Kvinner med høgskoleutdanning tjener mindre enn menn med tilsvarende utdanning
 - Kvinnedominerte fagarbeideryrker har lavere lønnsnivå enn mannsdominerte
 - Lønnsforskjellene øker med alder og med barn
 - Innvandrerkvinner tjente i 2019 i snitt 93 prosent av det innvandrer menn tjener, og 90 prosent av det kvinner som ikke har innvandrerbakgrunn tjener.
 - Kvinner tjener mindre enn menn i nesten alle bransjer.
 - I 2017 tjente kvinner klart mest bare i 6 prosent av alle norske heteroseksuelle ekteskap/samboerforhold.
- <https://forskning.no/kjonn-og-samfunn/menn-foler-fortsatt-forsorgeransvar/365613>
- Forskere har funnet at husarbeidet deles likere der lønna er likest.

Notat til forrige bilde

Hvis noen sier at det gjelder ikke hos oss, er det viktig å undersøke. Som grafiske kvinners landssammenslutning gjorde på 89-tallet. Da fant de lønnsforskjeller mellom kvinner og menn også i grafisk.

Bak tallene er det kvinner som strever med å få endene til å møtes og kvinner som er økonomisk avhengige av menn. Som må vurdere om de har råd til å skille seg, og noen har ikke det.

De fleste hushold har to inntekter; kvinner som lever alene, og særlig de som har barn kommer dårlig ut. Og de som lever med en annen kvinne kommer dårligere ut enn andre parforhold. Og maktforskjellen økonomien gir betyr at en ikke kan ta for gitt av medlemmer av samme hushold har samme økonomi eller makt over pengebruken.

I dag fant jeg også følgende

<https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/lonns-tabuet-bare-halvparten-av-alle-nordmenn-vet-hva-partneren-deres-tjener?publisherId=17846973&releaseId=17880905>

Kvinnene får ofte skylda selv

Den lave lønna forklares på mange måter:

- Kvinner og menn tar ulike utdanning og jobber i ulike yrker, stillinger og sektorer (offentlig og privat)
- Kvinner jobber deltid – og i noen bransjer ligger deltidslønna lavere
- Kvinnene gjør feil valg i livet: feil utdanning, feil jobb, de er dårlige forhandlere, kvinner finner seg i for mye – slik blir det kvinners skam og kan være vanskelig å snakke om

Etter hvert akseptert at det finnes

- Verdsettingsdiskriminering, kvinners arbeid og kompetanse vurderes lavere
- Stillingsdiskriminering, kvinner får andre typer stillinger enn menn

Notat til forrige bilde

Ser ut til å være viktig at forskjellene ikke forklares med kjønn, for de blir kvinneundertrykkningen så synlig. Noen forskere har sett på hva som skjer når man tar bort alle andre faktorer (som etter min mening også handler om kjønn), og de står igjen med en forskjell som ikke kan forklares, kalt rent kvinnefratrekk. Denne er mindre, men **må** forklares med kjønn. Jeg mener dette er en altfor begrenset forståelse.

For hvorfor er disse jobbene, stillingene og sektorene lønnet lavere – jo nettopp fordi det er kvinnejobber.

Og, hva er galt med å jobbe i offentlig sektor? Brattholmutvalget i 1974 skulle se om statens oppfylte sine forpliktelser etter FNs likelønnskonvensjon om lik lønn:

Det bør være minst like verdifullt å ta seg av innbyggerne i landet som å passe på maskiner. Utvalget foreslår å heve lønnsnivået i kvinnedominerte yrker opp til menns nivå, inkludert lederstillingene. Departementets svarte at dette ville lage kaos i lønssystemene i staten! Og la innstillingen bort – det ble med noen små økninger for de aller lavest lønte. Tillegg: likelønnskonvensjonen ble vedtatt i ILO (FNs internasjonale arbeidsorganisasjon) i og Norge ratifiserte (sluttet seg til) konvensjonen i 1959!

Hvorfor skjer det så lite?

- Det tradisjonelle systemet med mannen som hovedforsørger og kvinnen som helt eller delvis økonomisk avhengig, med hovedansvar for hus og hjem og omsorg, er bygd inn i vårt kapitalistiske samfunn og gjør at kvinner får et fratrekk i lønna uavhengig av om de har en mann eller ikke.
- Forsørgersystemet ligger til grunn for organiseringen av arbeidslivet, som f.eks. arbeidstida som bestemmer et grunnmønster i folks liv, og gjør det svært hardt for mange å forene med familie og unger over tid. Fra 1960- 1980-tallet gikk ½ million kvinner ut i lønna arbeid – av mange kvinneforskere kalt den store norske kvinnerevolusjonen, men arbeidet og ansvaret hjemme forsvant ikke, og arbeidslivet ble ikke omorganisert. Arbeidet hjemme ble ikke borte. Kvinner tar i gjennomsnitt 6-timersdag, de løser individuelt det som egentlig krever en omorganisering av arbeidslivet. 6- timersdag som kan gjøre plass til både arbeidsliv og familiearbeidsliv/sosialt liv/fritidsaktiviteter osv. Arbeidsgiverne utnytter situasjonen – lager arbeidsdager som ikke er tilpasset full tid, mange kvinner tar kortere arbeidstid når de er utslitte, kalles frivillig deltid – og de lager disse små stillingene ingen kan leve av. Og så straffes kvinnene med at lønna ikke skal være forsørgerlønn.
- Videre er systemet for å endre lønninger, som lønnsoppgjør mellom arbeidere og arbeidsgivere historisk bygd på forsørgersystemet og vanskelig å endre. Som departementet sa i 1974 – det vil lage kaos!
- Kvinnefratrekket i lønna, står i motsetning til det som er virkeligheten for svært mange kvinner, og denne motsetningen kan være en drivkraft for forandring.

Notat til forrige bilde

Undersøkelser viser at kvinner gjorde mindre husarbeid når de ble lønnsarbeider på heltid, men samtidig har kravene til arbeidet med barn økt – barn skal delta på allverdens aktiviteter der de ofte må følges og hentes – og foreldrenes ansvar for lekser har økt.

Fordi deltidsarbeidet som helhet også er med å befeste at kvinner ikke er forsørgere, kan det lett oppstå moralisme i debatten rettet mot den enkelte som jobber deltid. Dette kan både påføre skam og det kan skape motsetninger mellom de som jobber heltid og deltid. Men skytset må rettes mot systemet, ikke mot den enkelte kvinner som individuelt prøver å løse et problem som må løses med en annen organisering av samfunns og arbeidsliv.

For å forstå mer om forsørgersystemet kan det være nyttig å studere Marx om arbeidskraftas verdi. Dette er behandlet i Rødts studiebok: Forstå for å forandre. Det er også et avsnitt om dette i Rødts kvinnelønnshefte (se siste foil)

Hvorfor vil vi
snakke om
kvinnelønn, ikke
bare likelønn

- Fordi det er felles for kvinner at de lønnes som kvinner, ikke bare som renholdere, helsefagarbeidere, sykepleiere, industriarbeidere. De har et felles et fratrekk i lønna.
- Bevissthet om at vi lønnes lavere **fordi vi er kvinner** er viktig for å styrke felles kvinnebevissthet og kampkraft – det trengs en brei bevegelse sinter damer som krever forandring
- Fordi kvinnelønnskampen må stå på to bein
 - alle kvinner skal ha en lønn de kan leve av og forsørge unger på
 - og at kvinners utdanning, kompetanse og ansvar skal anerkjennes og verdsettes på lik linje med menn.
- Både i sektorer, bransjer, på enkeltarbeidsplasser kan det være ulike konkrete krav, men de har kvinnefratrekket og manglende anerkjennelse av kvinners arbeid og kompetanse bunn:

Notat til forrige bilde

Sjøløst vil vi ha likelønn, men det kan ofte oppfattes snevert. Lavtlønte damer krever ikke nødvendigvis bare likelønn med lavtlønte menn, men ei lønn de kan leve av og forsørge unger på. De to beina framstilles ofte som ulike kamper som settes opp mot hverandre og tvinges til å slåss om pengene. Men de henger sammen, også lavtlønte utsettes f.eks. for verdsettingsdiskriminering – kompetansen anerkjennes ikke.

Hva kan vi gjøre?

- Snakke om kvinnelønna, snu skam til sinne og kraft
- Ta opp temaet i Rødt-lag, i fagforeninger og kvinneorganisasjoner
- Samle kvinner på tvers av fagforeninger, offentlig og privat sektor og kvinneorganisasjoner, bli kjent med hverandres lønn og krav for å skape enhet
- Jobbe for aktiv støtte til grupper som streiker og aksjonerer
- Jobbe for kravet om kvinnelønnpott på statsbudsjettet og vise fram forslaget Rødt har reist på Stortinget
- Finne måter å aksjonere sammen på for å løfte fram det som er felles, kvinnelønna, på tvers av sektorer, yrker, osv (eks. Island.og Equal pay day)

Notat til forrige bilde

Kvinnelønna er en kampsak som må angripes på mange ulike måter, mye er felles og mye ser forskjellig ut utfra hvor en jobber og hva en jobber med. Rødt trenger et program for kvinnelønnskampen, der også kampen for 6-timersdagen inngår, som mange kan kjenne seg igjen i og som kan være samlende. Kvinnelaget har spilt inn et forslag i arbeidsprogramdiskusjonen som det kanskje kan jobbes videre med. Kanskje et nytt møte?

Kampen må føres i hver enkelt fagforening og forbund, i og utenfor LO, det tar jeg ikke opp her.

Legge fram noen tanker om hvordan Rødt og lagene og medlemmene kan jobbe konkret for å bygge opp en bevegelse. Først og fremst blant kvinner – men også jobbe for å vinne støtte fra menn. Menns forhold til kvinnelønnskampen også et eget tema.

På møtet kom det opp at Rødtmedlemmer må delta på Kvinner på tvers – et samarbeid mellom kvinnedominerte fagforeninger og kvinneorganisasjoner om det som er felles.

Noen referanser

Kvinnelønn, hefte utgitt av Rødt 2008

https://www.sirijensen.no/kvinnelonna_2008.pdf

Jorun nevnte begrepet arbeidere med kvinnebetingelser, brukt i artikkelen: Kvinner på tvers 25 år.

Kvinneundertrykking og klasseundertrykking i uskjønn forening

https://www.sirijensen.no/kpt_25_aar.html

På Siris kommode finnes også flere artikler om kvinnefaglige spørsmål.

<https://www.sirijensen.no/index.html>